

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Medlemsblad Nr. 2/2016

Klubben Landstormen 100 år.

I år feirer vi Landstormen som ble stiftet 6. april 1916. Foreningen ble et arnested for sosiale, kulturelle og økonomiske tiltak i den unge Oppegård kommune. Den sto blant annet bak den første 17. mai feiringen i bygda, arrangerte det første skøyteløpet og sørget for at Oppegård Sparebank ble stiftet i 1917. I jubileumsåret har Landstormen gjenopplivet den lokale Oppegårdsrevyen fra 1916 som jubileumsrevy. Et annet innslag i jubileumsfeiringen er lanseringen av Oppegårds-akevitten som ble svært populær.

Foto: Ingemann, Bern. Akershusbasen. Digitalt museum. Foto tatt i perioden 1916 -1918.
<http://digitaltmuseum.no/011012556819rows=72&query=landstormen&pos=1>

Etter årsmøtet 9. mars konstituerte styret seg slik:

Steinar Karlsrud, leder, tlf 95 87 99 36, epost steinar.karlsrud@gmail.com

Han er også formelt valgt til kasserer, men funksjonen ivaretas i praksis av

Gustav Fredrik Huseby, e-post: fredrik.huseby@gmail.com

Severin Berivik, nestleder, tlf 92 88 84 87 cevrin@live.no

Marianne Bonde Hansen, styremedlem 90 97 60 78 marianneboha@hotmail.com

Siri Iversen, styremedlem: tlf 93431105 siri.iversen@gmail.com

Nils B Olsen, sekretær, 41 56 08 85, joru-we@online.no

Einar Skillebekk, styremedlem, tlf 92 05 05 95, skillebekk.einar@gmail.com

Finn E. Edvardsen; styremedlem, tlf.: 91 14 67 87, finn.e.edvardsen@gmail.com

---

Web redaktør: Siri Iversen: siri.iversen@gmail.com

Hjemmeside: www.oppegard-historielag.org

E – post adresse: oppegard.historielag@gmail.com

Postadresse: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn

Revisor: Elisabeth Storløyken

Valgkomite: Bjørn Egil Jensen (leder), Bjørn Engebretsen og Egil Wenger

Redaksjonskomite for medlemsbladet: Nils B. Olsen, Siri Iversen og Odd Ståle Indreeide.

Åpningstider for Langbygningen/Museet og Oppgangssaga/Gurisaga høsten 2016.

OPPGANGSSAGA / GURISAGA

Onsdag 24.aug. kl 18.00 - 19.00

Onsdag 31.aug. kl 18.00 - 19.00

LANGBYGNINGEN/MUSEET

Onsdag 24.aug. kl 18.00 - 20.00

Onsdag 31.aug. kl 18.00 - 20.00

Under Eventyrfestivalen i Oppegård blir åpningstidene følgende:

Søndag 25.september.

Kl 12.00 - 16.00 Museet / Langbygningen er åpen.

Kl 12.00 - 13.00 Oppgangssaga og kvern kjøres.

Kl 12.00 - 14.30 Tillatt å fiske i elva.

Kl 14.00 - 15.00 Grilling ved Oppgangssaga / Gurisaga.

Fri adgang ovenstående datoer.

Lederen har ordet.

Så ble jeg valgt til leder av Oppegård historielag denne gang. Konkurransen om vervet var slik jeg skjønner ikke formidabel. Jeg har alltid vært interessert i lokalhistorie og trives godt i styret. Styret og alle gruppene mener jeg fungerer veldig godt med mye entusiasme, fint samarbeid og godt humør. Det gjør vervet som styreleder lettere og mindre skremmende. Alle burde jo prøve det.

Steinar Karlsrud

Det er ikke lett å overta vervet etter Egil Wenger. Han er høyt og lavt hele tiden. Til møter og fra møter for deretter å jobbe med rydding av oldtidsveier mm. I tillegg har han kjempegod kunnskap om historien her i Oppegård. Heldigvis fortsetter Egil i mange av gruppene våre.

Så litt om meg selv siden det sikkert er mange som ikke kjenner meg. Jeg ble født i den første skolestua på Kolbotn som stod der rundkjøringen Sønsterudveien - Skiveien ligger i dag. Her holdt Jordmor Kristofa Skodje til. Hun tok meg med tang 1. februar 1945.

Turen hjem gikk med hest og slede. Kjøpmann Andreas Lie var kusk. Jeg vokste opp i Villa Poverud der hvor Rådhuset på Kolbotn står i dag. Vi hadde griser, høner og kaniner da jeg ble født. Langs Kolbotnveien gikk det hester og kuer så porten måtte være lukket. Det var en flott tid. Naboen vår var brannstasjonen og faren min måtte opp både natt og dag da sirena øverst i branntårnet ulte som ei hes ku.

Flyttet til Oppegård med familien min i 1975, og har bodd her siden. Har vært mye med Speiderarbeidet både på Kolbotn, Oppegård og nå på Myrvoll. Er også leder av Greverudlia Velforening mm.

Vi har vært så heldige å få holde styremøtene hos Marianne på «Kullebunden hovedgård». Det gir selvsagt et historisk sus på styremøtene. I tillegg får vi låne biblioteket ved behov.

På årsmøtet i år ble Bjørn Lunder utnevnt til æresmedlem i Oppegård Historielag. Det var en vel fortjent æresbevisning. Bjørn har vært aktiv i historielaget gjennom mange år på mange fronter med dyp innsikt i kommunens historie og geografi. Han er en

handlingens mann, og setter i gang det han planlegger umiddelbart. Hvis ikke Bjørn hadde hatt et våkent øye for fortiden, hadde mye vært tapt i dag. Hvem andre kunne fått opp en 1000 år gammel STOKKBÅT fra Gjersjøen, preparert den og plassert den i kulturhuset Kolben? Vi jobber nå med en permanent plassering der. Bjørn kan ringe tidlig om morgenen å innkalle til dugnad på Kirkestien, Kurud, eller Oldtids veiene i hele kommunen. Da er det bare å finne fram gummistøvler og redskap slik at jobben blir gjort der og da. Bjørn har også skrevet mange historiske artikler og lagt opp mange turer for laget. Han står fortsatt på.

Egil skrev i en tidligere leder at kjønn og geografi i styret ikke var slik de burde. «Det ideelle ville vært en dame fra Svartskog». Det har vi nå fått da Siri kom tilbake i styret. Vi har derved to unge damer sammen med fem voksne menn i styret nå.

Opgavene står fortsatt i kø med ny kalender, informasjon, turer, foredrag osv. se kalender. Vi har godt samarbeid med biblioteket og utover høsten skal vi legge et løp i forbindelse med et sterkt ønske om slektsgransking fra medlemmene og andre. Historielaget fyller 30 år i år, noe som vi har tenkt å markere. Vi fortsetter også med fem nye billedsamtaler på treffpunkt kafe for Follo demensforening på Bjørkås. Mulig vi også får til en bussturtur for sykehjemmene til Gurisaga og Langbygningen i Høst

På Svartskog hos Thea Sundt, har vi hatt et prosjekt om registrering av røyser, graver og tufter hvor Reidun Aasheim fra Akershus fylkeskommune har deltatt og kurset. Resultatene er lagt inn og rettet i Statens kartverket «Askeladden». Prosjektet fortsetter og her kan medlemmer/interessenter gjerne delta slik som tidligere. På Kurud er det fortsatt noe igjen med rydding av den gamle naustplassen på Kurudstranden. Grunneier Kjell Arne Brattli har historielaget godt samarbeid med og han stiller bla. med nødvendig motorredskap. Rydding og kløppbygging skal starte på Oldtidsveien fra Miljøstasjon og sydover.

Harald Lundstedt har holdt tråden i forbindelse med protest mot nytt Beredskapssenter på Taraldrud. Dette er i samarbeid med Ordfører og frivilligheten i Oppegård. Oppegård Historielag er også meget bekymret for Oppegård kommunes planer om å bebygge deler av Kollen. Der går det siste opprinnelige veistykke fra Sønsterud gjennom Kolbotn og ned til Ljansbruket. Veien ligger flott i terrenget og benyttes på en utmerket måte som gangvei i dag. Kollen er stort sett det eneste som er igjen av grøntarealer i sentrum i dag, ellers er det bare stein og betong. Vi mener at kommunen må ha råd til å la denne perlen ligge som i dag med noe mer vedlikehold. Brev er skrevet til Kommunen om dette innen fristens utløp.

Så vil jeg ønske dere alle en riktig god ettersommer og høst. Vi har mange aktiviteter hvor dere kan delta, - ta kontakt! Vi setter stor pris på innspill. Håper å se mange av dere utover høsten. Oppegård 30.07.2016. Med vennlig hilsen Steinar Karlsrud.

ÅRSMØTEPROTOKOLL FOR OPPEGÅRD HISTORIELAG

9. MARS 2016, I KOLBEN KULTURHUS

Leder Egil Wenger ønsket de 30 fremmøtte medlemmene velkommen. Æresmedlem Mølle Bjørgås og kveldens foredragsholder, Sigurd Birkelund, ble ønsket spesielt velkommen.

Dagsorden:

Sak 1: Godkjenning av innkallingen:

Innkallingen var kunngjort i henhold til vedtektene. Enstemmig godkjent.

Sak 2: Konstituering, valg av møteleder, referent og to medlemmer til å undertegne protokollen: Egil Wenger ble valgt til møteleder, Nils B Olsen til referent, og til å undertegne årsmøteprotokollen ble Anne-Sofie Jyhne og Sigurd Birkelund valgt.

Sak 3: Godkjenning av årsberetningen:

Møtelederen gjennomgikk årsberetningen (gjengitt i Historielagets medlemsblad nr 1/2016), punkt for punkt, og kommenterte enkelte punkter. Det ble spesielt kommentert, og gitt honnør for, den innsats som var gjort i 2012/5 med å delta i Oppegård Kommunes jubileumsarrangement. Under punktet om deltakere i "Kulturminner i utmark" skal også Per Wæhler omtales. Her ble også viktigheten av å ivareta kulturminner i utmark, spesielt veifar, omtalt. Årsberetningen enstemmig vedtatt.

Sak 4: Godkjenning av regnskapet for 2015:

Regnskapet ble presentert av regnskapsfører Gustav Fr.Huseby. Historielaget har god økonomi, bl.a. takket være kalendersalget. Det ble presisert at den utgaven av regnskapet som ble gjengitt i medlemsblad nr 1/2016 ikke var det korrekte. Etter styrebehandling ble regnskapet justert og det viser et overskudd på ca 43.000 kr. Det reviderte eksemplar av regnskapet ble presentert. Regnskapet ble enstemmig vedtatt.

Sak 5: Fastsettelse av kontingent for 2017:

Styret foreslo at kontingenten i 2017 skal være den samme som i 2016, kr. 300,- pr. medlemskap. Nå ligger både Follominne og kalenderen inne i kontingentbeløpet. Styret ble oppfordret til å holde nøye oppsyn med kontingentinntekter sett opp mot lagets utgifter. Kontingentfastsettelsen ble enstemmig vedtatt.

Sak 6: Budsjett for 2016:

Budsjettet for 2016 er basert på en kontingent på kr 300,- og 350 medlemmer, samt salg av kalendere. Med de utgifter som forutsees balanserer budsjettet med et overskudd på kr 52.100.. Det fremlagte budsjett ble enstemmig vedtatt.

Sak 7: Innkomne forslag:

Det var ingen innkomne forslag.

Sak 8: Valg: Valgkomiteen har bestått av Bjørn Egil Jensen, Bjørn Engebretsen og Siri R. Iversen

Valg av styre: Følgende sto på valg i 2016: Egil Wenger, på valg som leder for ett år. Han hadde bedt om avløsning. Som ny leder ble foreslått Steinar Karlsrud. Steinar Karlsrud ble valgt som leder for 1 år, med akklamasjon.

Severin Breivik, Einar Skillebekk og Marianne Bonde Hansen sto på valg for 2 år, og de hadde sagt ja til gjenvalg, og ble valgt med akklamasjon.

Som nytt styremedlem til erstatning for Steinar Karlsrud var foreslått Siri R. Iversen, som ble valgt med akklamasjon.

Etter årsmøtet består styret av:

Leder	Steinar Karlsrud	valgt for 1 år
Styremedlem	Einar Skillebekk	gjenvolgt for 2 år
Styremedlem	Severin Breivik	gjenvolgt for 2 år
Styremedlem	Marianne Bonde Hansen	gjenvolgt for 2 år
Styremedlem	Siri R. Iversen	valgt for 1 år *)
Styremedlem	Finn E Edvardsen	ikke på valg i 2016
Styremedlem	Nils B Olsen	ikke på valg i 2016

*)valgt for ett år for å tilfredsstille vedtektenes krav om at halve styret skal stå på valg hvert år.

Valg av revisor: Elisabeth Rollem Storløyken ble gjenvalgt for ett år.

Valg av ny komite: Bjørn Egil Jensen og Bjørn Engebretsen hadde sagt ja til gjenvalg. Som erstatting for Siri R Iversen ble Egil Wenger foreslått. Valgkomiteen ble valgt med akklamasjon. Det nye styret konstituerer seg på første møte.

Avtroppende formann Egil Wenger ble behørig avtakket og overrakt blomster og gaver. Egil takket for tiden han hadde fått som lagets leder, og takket alle som hadde bidratt til det gode arbeid som utføres.

Årsmøtet ble med dette formelt avsluttet.

Æresmedlemskap:

Styret i Oppegård Historielag besluttet på styremøte 10 februar å utnevne Bjørn Gerhard Lunder til æresmedlem i laget.

Avtroppende formann overrakte diplom som bevis på æresmedlemskapet, og ga begrunnelsen for utnevnelsen. Bjørn G. Lunder har deltatt aktivt i lagets arbeid i en årrekke. Han har også vært formann i laget i ett år. Det siste året har han spesielt utmerket seg gjennom arrangementet hvor deltakerne tas med på en vandring på Kirkeveien. Et omfattende opplegg med mange logistiske utfordringer.

Bjørn takket for den ære han var blitt til del. Han gjorde det med å trekke opp noen historiske linjer og fortalte om hvordan arbeidet med å sikre historiske spor i vårt område, hadde utviklet seg.

I pausen fikk deltakerne anledning til å innta en kopp kaffe og kringle.

Etter pausen ble det gitt en oppfordring til lagets medlemmer om å stille opp på ”Vikinguken” som arrangeres på Nylenna, en uke hvert år, for kommunens femteklassinger. De trenger villige voksne som kan være med å organisere og undervise der.

Kvelden ble avsluttet med et interessant foredrag av Sigurd Birkelund om de norske teatrenes virksomhet under 2. verdenskrig.

Tårnåsen 11. mars 2016.

Nils B Olsen, referent (sign)

Anne-Sofie Jyhne (sign)

Sigurd Birkelund (sign)

Fra Oppegård til borgerkrigen i Spania

Seks unge menn fra Oppegård deltok i den spanske borgerkrigen på republikkens side. Hvor de kjempet og hvor mange dem som falt, er ukjent for meg bortsett fra at Gustav Bergly Johannesen, også kalt «Kongen», deltok i forsvaret av Katalonia i 1938. Han ble 24 år gammel.

Tilnavnet «Kongen» fikk Gustav Bergly Johannesen dels for sin fysiske styrke, dels for sin flotte opptreden. Som aktiv deltaker i arbeiderbevegelsen og arbeideridretten reagerte han i likhet med så mange på venstresida i norsk politikk på fascismens framferd i Spania. De ønsket å støtte den lovlig valgte regjeringen i Spania og protesterte mot nøytralitetslinja som alle europeiske land, bortsett fra Italia og Tyskland, fulgte.

Det er kjent at det norske næringslivet og de borgerlige partiene på Stortinget var mer opptatt av handel med Franco-Spania og nøytralitet enn støtte til republikken, en linje som ble videreført under Franco etter at borgerkrigen var over i 1939. Krigen førte til et splittet folk her hjemme med folkelig engasjement på venstresida og politisk strid også i Stortinget. Den norske Spania-komiteen utførte på frivillig basis en fremragende humanitær innsats gjennom å drive et stort sykehus mens borgerkrigen raste.

Ove Gundersen, skriver i boka om brytergruppa til Kolbotn at flere av medlemmene var politisk bevisste og av den grunn dro til Spania i likhet med annen idrettsungdom. Mange hadde reist til Barcelona for å delta i den alternative sommerolympiaden, som ble avlyst like før åpning på grunn av krigshandlingene. Gundersen forteller at flere rapporterte hjem om det de opplevde til daværende formann i brytergruppa, Leif Brastad, og at de var interessert i nyheter hjemmefra.

De øvrige fem fra Oppegård er:

Arne Andreas Dahl, f. 1908, fra Oppegård/Østre Toten,

Carl Fredrik Hansen, f. 1903, Oppegård/Oslo,

Knut Hansen, f. 1915,

Frank Georg Lorang Haugen, f. 1908 og

Egil Lie-Haave, f. 1908.

Disse var som hovedtyngden av andre frivillige, mellom 20 og 30 år gamle. Noen ganske få av de norske var under 20 eller over 40 år. Ca. 40 prosent kom fra Oslo og omegn. Lørenskog og Oppegård som hjemstedskommune til aktivister blir spesielt nevnt i Yngvar Ustvedts bok «Arbeidere under våpen».

Så kan man spørre; hva skjedde med de øvrige Spania-frivillige fra Oppegård – og var det flere fra Oppegård enn de seks nevnte? Registreringen var usikker da fremmede navn skulle noteres av lokale rulleførere. Dessuten kvidde noen seg for å oppgi riktig navn og bosted da norske myndigheter hadde nedlagt forbud mot å reise. Derfor kan det være av interesse å høre om noen har opplysninger. Vi vet at flere frivillige dro fra

Spania til Finland og kjempet på finsk side mot daværende Sovjet, noen kjempet også i Norge etter 9. april 1940.

Hvor mange av de 200-250 norske som døde i Spania, er usikkert. Noen falt på slagmarken, andre døde i spansk fengsel etter at Franco hadde kommet til makten - eller i tyske konsentrasjonsleirer. Det man vet er at selve borgerkrigen krevde nær 500 000 liv og omtrent samme antall flyktet til utlandet. Yngvar Ustvedt skriver blant annet om kampene om Madrid at norske frivillige deltok, men de var ikke mange, og nesten alle døde uten å etterlate seg skriftlige vitnesbyrd om det de hadde vært med på.

Etter Francos død i november 1975 og ny regjering ble etablert gjennom frie valg, ble det tatt initiativ til en rekke minnesmerker og museer om den spanske borgerkrigen. Hver landsby i «Ebro-buen» har hvert sitt museum, tematisk avgrenset. På en minnetavle i den gamle kommandoposten Les Camposines i Gandesa finner man også navnene til 10 nordmenn blant flere tusen falske spanjoler/katalanere. Så kan man spørre; hvor mange minnesmerker/plaketter over Spania-frivillige fins i Norge? Så vidt vites ingen, bortsett fra Nils Aas sitt monument i Birkelunden, Oslo, avduket i 1989. Det var naturlig å plassere minnesmerket der fordi svært mange Spania-frivillige ble rekruttert nettopp fra Oslo Øst.

Man kan også spørre; hva er årsaken til at denne krigen som åpnet for 40 år med Franco-diktatur knapt ble nevnt i år, 80 år etter at den nær 1000 dager lange borgerkrigen ble startet i 1936?

Primære kilder:

Ove Gundersen: Verdensklubben. Kolbotnbryterne gjennom 75 år. Utgitt av Kolbotn IIs brytergruppe.

Jo Stein Moen og Rolf Sæther: Tusen dager. Norge og den spanske borgerkrigen 1936-1039. Gyldendal.

Yngvar Ustvedt:
Arbeidere under våpen.
Norske frivillige i den spanske borgerkrigen.
Gyldendal.

Den alternative sommerolympiaden i 1936 skulle arrangeres i Barcelona i regi av arbeiderbevegelsen i Europa. Arrangementet skulle finne sted på denne idrettsarenaen, men noen dager før åpningen ble lekene avlyst på grunn av borgerkrigen. I dag brukes idrettsplassen til utstillinger og show. Det andre bildet viser plakett på stedet til minne om begivenhetene den gangen. Olympiaden ble vedtatt flyttet til Amsterdam i 1940, men den satte den tyske okkupasjonen en stopper for.

Tekst og foto: Odd Harald Røst.

Historisk skilt på Tyrigrava

Egil Wengers hilsen til motorfolket ved avdukingen av skiltet på Tyrigrava 12 april 2016.

Jeg representerer altså Historielaget, og er dermed også representant for den faglige delen av informasjonen i kommunen om hus og gårdstun som er skiltet, slik vi nå også skal gjøre for Tyrigrava. Her i området er Villa Sandviken og Dal gård skiltet tidligere.

Vårt kjære Tyrigrava – for en kjendis dette stedet er - med omegn – har en historie, selv om den ikke akkurat er fra steinalderen. Men vi må regne med at området ble tatt i bruk i hvert fall for minst 5-600 år siden.

Da var det ganske sikkert tjærebrenning i området, det er neppe tvil om at navnet stammer fra det. Dette var nok i regi av grunneier, Dal gård, som jo ble anlagt allerede de første århundrer av vår tidsregning. Da var nok innfarten til gården fra vest, altså veiene på langs av Svartskog.

Vi vet at det var gjennomgangstrafikk i nærheten her allerede på 1500-tallet, men det var på isen rett utenfor - og lokaltrafikk lenge før det - jamfør stokkbåten som er funnet i

Gjersjøen litt lenger sør. Vi har beretninger om Biskop Jens Nilssøns visitasreiser sørover, til Smålenene og Bohuslän på 1590-tallet, –” over Giersøen til Settre”. Kanskje har de reisende allerede den gang benyttet vika rett sør for oss som stoppested/strandhugg og lignende, spesielt siden det ikke var så lett på østsiden. Vi vet at folk fra Ringnes kom hit på isen før veien ble anlagt.

Denne eiendommen, som altså fikk navnet **Tyrigraven**, ble utskilt fra Dal gård allerede tidlig på 1850-tallet. Da var det en av planleggerne av Mosseveien, Anders Zakariassen Dahl, som nok luktet lunta, og skjønnte at det ville bli behov for service langs veien når den var ferdig.

Egil Wenger holder tale ved Tyrigraven.

Han bygde hus, antagelig på midten av 1850-tallet, og var klar som skysstasjon allerede når veien ble åpnet i 1859/60.

Da Mosseveien ble anlagt, så var det antagelig den 6. eller 7. gjennomfartsveien gjennom vårt område. 2 oldtidsveier, 2 middelalderveier, 1 vintervei, jernbanen og så dampskips-trafikken på Bunnefjorden. Det er først når Mosseveien er ferdig til bruk at det markeres muligheter for servering og overnatting underveis. Servering kunne nok være så mangt. Særlig er det framhevet at bøndene fra Follo hadde nytte av dette når de skulle til Kristiania for å selge varer. Det er neppe tvil om at noe av de opptjente pengene ble godt brukt på serveringsstedene på returen, for eksempel på Tyrigrava, Sandviken, Ringnes og Edmannsstua litt lenger nord langs Gjersjøelva. Det var nok ikke tilfeldig at Oppegårds første poståpneri ble åpnet her allerede i 1870, det var her det var trafikk og folk, så sentralt i Oppegård sogn som dette ble. Veien fikk da også stempel som riksvei ganske fort Riksvei 1, Dette står jo også på skiltet.

Det opprinnelige huset her på Tyrigrava – i sveitserstil - brant ned på 1920-tallet, men ble bygget opp igjen i 1934, da i hovedsak slik vi ser huset i dag – funkis? Før og under krigen het eieren Kvarme. Han eide også ishuset på Sandvadet litt lenger nord, og solgte isblokker, bla. a. her på Tyrigrava. Senere eier var Dagny Bolstad, og hennes familie og etterkommere drev Tyrigrava fram ti 1980-tallet. Det var i denne tiden motorfolket mer og mer etablerte seg med Tyrigrava som fast tilholdssted. I denne tiden var det også camping på sletta mot sør, ned mot Gjersjøen. Da var det leietakere som driftet anlegget.

Dette – la oss kalle det for den nyere tid - etter krigen – vil en representant for motorfolket ta nærmere for seg.

Lykke til med bruken av stedet framover.

Takk for meg.

BOKANMELDELSE

Av og til er det aktuelt å kommentere en bokutgivelse i medlemsbladet vårt, bøker som vi har vært mer eller mindre involvert i utgivelsen av. Sist var det bok utgitt av Akershus kulturvernråd – se medlemsblad nr. 2-2014. Denne gangen tar vi for oss ei bok som gjelder krigen, sett med øyne fra Ski. Tittelen er: ”Livet i Ski og Kråkstad 1940 – 45. Motstand og matauk”.

For det første, ære være Ski historielag som har laget en ganske nøyaktig og omfattende beskrivelse – mye muntlige overleveringer – fra krigsårene, både i forhold til motstandsarbeid og personlige opplevelser. For det andre, det må ha vært vanskelig å sette skille

Livet i Kråkstad
og Ski 1940-45

Motstand og matauk

Av Ski Historielag

mot aktørene i nabolaget, for eksempel mot Oppegård/Oslo, og Ås, kanskje også andre miljøer og kommuner. Det er forbausende lite Oppegård-innslag i boka, til tross for at vi vet at motstandsfolk fra Oppegård opererte i Ski-skogene under krigen – Milorg og ”gutta på skauen”. Boka sier lite om dette, bare noen navn som vi gjenkjenner som Oppegård-folk nevnes. Vi får tro at årsaken er at den aktiviteten har vært oppfattet til å høre inn under aktiviteter knyttet til Oslo.

Ski historielag har nevnt samarbeid med Oppegård historielag. Dette samarbeidet var nok svært begrenset. Rent tilfeldig hadde vi kontakt med aktørene i Ski, helt mot slutten av arbeidet, i form av et møte mellom et par-tre av oss i Oppegård, og utgiverne i Ski, hvor vi fikk anledning til å bekrefte/avkrefte noen navn knyttet til motstandsarbeidet under krigen. Selv innspill som ble gjort, både med stoff og bilder, av et par av våre folk etter møtet, kom ikke med i boka. Det har sikkert vært mer interessant å få samlet gamle artikler om hva og hvem i Ski/Kråkstad, enn hva Oppegård-folk bedrev i Ski-marka, for eksempel Taraldrud, Pinnåsen, Slettåsen. Vi tør nok, med våre øyne, å si at boka er mangelfull. Vi må nok bare akseptere at boka er godt dekkende for krigsårene, sett med særdeles lokale øyne i Ski-/Kråkstad-miljøet. Det er ingen tvil om at fortellingene gir et troverdig og godt bilde av det som skjedde i Ski. Innholdet er nok til dels representativt for mange andre lokalmiljøer i Norge også, mange opplevelser blir gjerne i hovedsak de samme. Det var kanskje synd vi i Oppegård ikke kom inn i bokutgivelsen før det egentlig var for sent. Det minner oss i alle fall om at vi har en jobb å gjøre, - å få skrevet ned det vi vet om hvordan krigen artet seg i Oppegård-miljøet, og da særlig i motstandsbevegelsene, Milorg, ”gutta på skauen” og lignende. Vi vet litt om aktivitetene som forgikk med oppegårdinger i rollene. ”Nord i Skimarka” var jo operasjonsområde for flere av våre motstandsfolk. Skjulesteder, drop-steder, lagringssteder, og ikke minst oppmarsjen for overtagelse etter tyskerne ved krigens slutt, skjedde jo i Skimarka. Vi må nok, som sagt, komme tilbake til dette.

Ps: Boka selges hos Norli bokhandel i Ski storsenter, og hos Notabene bokhandel i Vinterbrosenteret. Prisen er 300 kroner.

Egil Wenger.

Kalender 2017

Kalendergruppen har hatt sine første møter og bestemt seg for at Gjersjøelva blir tema for 2017 kalenderen. Noen vil kanskje hevde «men dette er det jo skrevet om mange ganger før», og det har de rett i. Både i 1993 (Gjersjøen) og 12 år senere i 2005 (Gjersjøvassdraget) hentet kalenderen stoff fra samme tema. Når vi nå, ytterligere 12 år senere, bruker samme tema, har det flere årsaker.

Så mye nytt fra historien kommer det kanskje ikke, men i årene som har gått har frivillige entusiaster og grunneieren skapt et levende museum rundt utløpet av Gjersjøelva. Vi tenker da på Gjersjøelva Natur- og Kulturpark som nå kan vise frem oppgangssag og mølle, samt opparbeidet sti langs nedre del av elva. I tillegg inneholder Langbygningen utrolig mange minner fra svunne tider. Her kan man se hvordan så vel arbeidsfolk som eiere bodde, samt husgeråd og verktoy som var i bruk og skinnet av siste bjørnen som ble skutt i Oppegård.

For kalendergruppen er fremskaffing av relevant stoff vanligvis en krevende oppgave, både å finne kilder og å velge ut riktig materiale. Slik er det ikke denne gangen. Virksomheten i Gjersjøelva foregikk i over 400 år, og var til tider blant de største bedriftene i landet. I tillegg var behovet for råvarer (tømmer) enormt, så eierne av sagbruket var også betydelige skogeiere. Dokumentasjon har kommet jevnlig, fra gamle dokumenter, fra historikere tilknyttet universitetet og fra lokalhistorikere. Naturlig nok er bildematerialet mindre omfattende, men gamle kart, tegninger og de første fotografiene (sort/hvitt) er til god hjelp.

Oppgaven til kalendergruppen er todelt. Vi skal gi et bilde av virksomheten langs elva gjennom århundrene, hva som foregikk og hvordan det var for de som var med. Men vi skal også i tekst og bilder vise hva som er gjort de siste 20-25 årene for å gjenskape inntrykket av det som en gang var.

Et imponerende stykke arbeid er utført, av en engasjert eier og av en jeger- og fiskerforening (Oppegård Jeger- og Fiskerforening) som startet med et ønske om å gjøre elva til en bedre fiskeelv. Det hører til de absolutte sjeldenhetene at en sportsforening bidrar så avgjørende til utvikling av et viktig kulturminne. I sportsforretningens ånd er det også sørget for fiskeplass for handicappede og spennende gange langs deler av elva.

Ikke mange av Oppegårds befolkning kjører langs Gjersjøelva daglig, og fra veien ser man lite av alt det som har skjedd der Ljansbruket lå. Det er vårt håp at 2017-kalenderen kan øke interessen for anlegget som utvikler seg årlig.

Salget av kalenderen styrker Historielagets økonomi med noen titusener hvert år og dermed lagets arbeid.

Finn E Edvardsen

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Aktivitetsplan høsten 2016

Aktivitet/arrangement	Tid og sted, kort beskrivelse
Rusletur. Med guide. Oldtidsveien og Kongeveien fra Fløysbonn til Ljan. Pause, med info, på Øvre Prinsdal gård.	Lørdag 27. august 2016, kl. 11.00 fra Sofiemyrsenter/ Landerudsenteret, bussholdeplassen. Turen er et samarbeid mellom Søndre Aker historielag (kommer med bussen) og Oppegård historielag. Guide fra begge lag. Retur med buss/tog fra Hauketo. Beregn 6-7 timer på turen.
Rusletur. Med guide fra OMA, Fløysbonn, over Sagstua, Grytebråten, til Sætreskogen. Pause m/medbragt på Ny-lenna.	Søndag 18. september, kl. 13.00. Frammøte ved OMA (gjenbruksstasjonen på Fløysbonn). Grei parkering, ellers adkomst med buss (81A Greverud) på Kongeveien (2-300 m å gå). Retur fra Sætreskogen. Gå til buss ved Greverud (81 A og 81B) eller tog på Oppegård stasjon, alternativt Greverud stasjon.
Foredrag. "Den norske kvinnen i historiens lys".	Torsdag 22. september kl. 19.00 på Biblioteksgalleriet. Samarbeid med Biblioteket. Foredragsholder: Astrid Riddervold. Astrid har forsket på temaet "kvinnerollen". Hun har også skrevet flere bøker om matkultur og mattradisjoner. Lett servering.
Busstur. Romsåsen gruver (Rom Nikkelverk) og Langenes skanse (kamper mot svenskene i 1814), i Askim området.	Lørdag 1. oktober kl. 10.00, fra bussholdeplassen ved Statoil (nå Circle K), Kolbotn. Langs Skiveien, med ny stopp ved Greverud skole ca. kl. 10.15. Retur ca. kl. 16 – 17. Ta med matpakke og drikk for lunsj på "Nikkeltunet". Påmelding. Pris og mer info, se nedenfor.

Angående rusleturen med Søndre Aker historielag lørdag 27.august 2016:

Utfyllende info om turen på nettsiden: www.sondreaker.no.

Avsender: Oppegård Historielag, Postboks 12, 1411 Kolbotn

Mer om bussturen til Askim området.

Lørdag 1.oktober kl. 10.00 fra bussholdeplassen ved Statoil (nå Circle K), Kolbotn.

Bussen kjører langs Skiveien, med ny stopp ved Greverud skole ca. kl. 10.15.

Ta med matpakke og drikke for lunsj på "Nikkeltunet".

Retur ca. kl 16—17.

Pris (egenandel) pr. deltager: Kr. 200,-.

Påmelding, til Steinar Karlsrud, tlf. 95879936, e-post: steinar.karlsrud@gmail.com

Evt. Egil Wenger, tlf 97749002, e-post: egil.wenger@online.no.

Vi er framme ved Romsåsen gruver kl. 11. Omvisningen i gruvene er ferdig ca. kl. 13. Gruvene er restaurert i flere nivåer, med flott lyssetting. Utstilling av mange mineraler, bl.a. "potetstein". Matpause på tunet. Det er en overbygd uteplass. Mulighet for å bruke grill for den som ønsker. Så går turen til Langenes skanse, i restaurert stand. Omvisning ved kjentfolk/grunneiere. Langnes skanse er kjent for kampene mot svenskene i august 1814.

For evt. mer info, se hjemmesiden. www.oppegard-historielag.com.